

DREPT INSTITUȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE

Drept instituțional al Uniunii Europene
Sean Van Raepenbusch

© 2014 **Editura ROSETTI International**.

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii ROSETTI International.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii ROSETTI International.

Droit institutionnel de l'Union Europeene

Sean Van Raepenbusch

© Groupe De Boeck s.a., 2011

ditions Larcier

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VAN RAEPENBUSCH, SEAN

Drept instituțional al Uniunii Europene / Sean Van Raepenbusch ; ed. îngrijită de Gabriela Florescu, Adriana Mihaela Oprescu ; trad.: Anca Măgurean, Irina Dobrinescu, Georgiana Olaru. - București : Rosetti International, 2014

ISBN 978-973-8270-16-9

I. Oprescu, Adriana Mihaela (ed.)

II. Florescu, Gabriela, jurist (ed.)

III. Măgurean, Anca (trad.)

IV. Dobrinescu, Irina (trad.)

V. Olaru, Georgiana (trad.)

341.217(4) UE

Redactor: Marian Florescu

Tehnoredactare: Carmen Dumitrescu

Editura ROSETTI International

050022 - București, Str. Ioan Brezoianu nr. 9, Ap. 6, Sector 5

Tel./fax: 021 314 77 81

e-mail: distributie@editurarosetti.ro

www.editurarosetti.ro

Sean Van Raepenbusch

DREPT INSTITUȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE

Îngrijire ediție:

Gabriela Florescu

Adriana Mihaela Oprescu

Traducere:

Anca Măgurean

Irina Dobrinescu

Georgiana Olaru

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR CURENTE	19
CUVÎNT-ȚI NAINTE	21
INTRODUCERE	23
<i>Secțiunea 1. – Tentativele de unificare europeană</i>	23
<i>Secțiunea 2. – Originea și evoluția organizațiilor europene de cooperare</i>	27
§1. – Cooperarea economică: de la OECE la OCDE	28
A. Planul Marshall	28
B. Crearea OECE	29
C. Obiectivele și realizările OECE	29
D. Crearea OCDE	29
E. Obiectivele și realizările OCDE	30
§2. – Organizațiile cu vocație esențialmente militară	32
A. Uniunea Occidentală	32
B. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)	33
C. Eșecul Comunității Europene de Apărare (CEA)	34
D. Uniunea Europei Occidentale	35
1° Alcătuire	35
2° Organe	35
3° Rol	36
§3. – Cooperarea în folosul individului: Consiliul Europei	38
A. Origine	38
B. Alcătuire	39
C. Funcționare	39
D. Competențe	40
<i>Secțiunea 3. – Originea Comunităților Europene</i>	42
§1. – Planul Schuman și CECO	43
§2. – «Relansarea europeană» și semnarea Tratatelor de la Roma	44
§3. – Crearea AELS	45
A. Convenția de la Stockholm	45
B. Dezvoltarea relațiilor convenționale între Comunitate și țările AELS	45
<i>Secțiunea 4. – Originea Uniunii Europene</i>	46
<i>Secțiunea 5. – Extinderile</i>	48
§1. – Aderarea Marii Britanii, a Irlandei și a Danemarcei (la 1 ianuarie 1973)	49
§2. – Aderarea Greciei, la 1 ianuarie 1981	50
§3. – Aderarea Portugaliei și Spaniei, la 1 ianuarie 1986	51
§4. – Reunificarea celor două Germanii	51
§5. – Aderarea Austriei, Finlandei și Suediei, la 1 ianuarie 1995	51
§6. – Aderarea Poloniei, Ungariei, Republicii Cehe, Slovaciei, Letoniei, Lituaniei, Estoniei, Sloveniei, Maltei și Ciprului, la 1 mai 2004, precum și a Bulgariei și României, la 1 ianuarie 2007	53

Secțiunea 6. – Obiectivele unificării europene	57
§1. – Salvagardarea păcii	57
§2. – Stabilirea unei piețe interne.....	57
A. Definiție	57
B. Compatibilitatea uniunii vamale cu regulile GATT și GATS.....	58
C. Înlănțuirea integrativă specifică pieței interne	60
§3. – Crearea unei uniuni monetare.....	62
A. Șarpele Monetar European	62
B. Sistemul Monetar European.....	62
1° Descriere	63
2° Utilizarea «privată» a ECU-ului	65
C. Realizarea unei uniuni monetare	66
1° Prima etapă	66
2° A doua etapă	66
3° A treia etapă	67
§4. – Implementarea unei Europe sociale.....	73
§5. – Uniunea politică.....	75
Secțiunea 7. – Evoluția instituțională a Comunităților și a Uniunii Europene	78
§1. – Tratatul de fuziune din anul 1965	78
§2. – Nașterea și evoluția cooperării politice: de la practica «summiturilor» la politica externă și de securitate comună	80
A. Primele două summituri și Planul Fouchet.....	80
B. Summitul de la Haga/Den Haag (1-2 decembrie 1969) și «Raportul Davignon»	80
C. Instituirea Consiliului European și consacrarea lui prin Actul Unic European	81
D. Tratatul asupra Uniunii Europene și stabilirea unei Politici Externe și de Securitate Comune (CPS/COPS).....	82
1° De la Tratatul de la Maastricht la Tratatul de la Lisabona	82
a) Dispoziții generale.....	82
b) Politica de apărare	84
2° Aportul Tratatului de la Lisabona	85
a) Obiective	86
b) Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate	86
c) Președintele Consiliului European	87
d) Parlamentul European	88
e) Comitetul Politic și de Securitate	88
f) Moduri de acțiune	88
g) Politica de Securitate și Apărare Comună	88
h) Buget	90
i) Obligația de loialitate și coerență	90
§3. – Actul Unic European.....	91
§4. – Către Uniunea Europeană: tratatele de la Maastricht, Amsterdam și Nisa	92
A. Tratatul de la Maastricht	92
1° Dispozițiile comunitare liminare.....	93
2° Primul pilon: modificarea celor trei tratate comunitare	94
3° Al doilea pilon: politica externă și securitatea comună (PESC).....	97
4° Al treilea pilon: cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne (CJAI).....	97
5° Dispozițiile finale.....	98
6° Concluzie.....	100
B. Tratatul de la Amsterdam	100
1° Drepturile fundamentale și nediscriminarea	100
2° Reformele instituționale.....	101
3° Politică socială.....	102
4° Liberă circulație a persoanelor, securitate și justiție	102
a) Crearea unui «spațiu de libertate, securitate și justiție»	103

b) încorporarea Acordurilor Schengen în cadrul Uniunii Europene.....	103
c) Al treilea pilon (CJAI).....	104
d) Azil	105
5° Politică și relații externe.....	106
a) Relațiile externe ale CE	106
b) PESC	106
6° Politici comunitare	107
7° Concluzii.....	107
C. Tratatul de la Nisa	108
1° Drepturi fundamentale	109
a) Încălcare gravă comisă de către un stat membru și prevenție.....	109
b) Măsuri împotriva discriminărilor	109
2° Cooperări consolidate	109
3° Alcătuirea și funcționarea instituțiilor	109
4° Proceduri de decizie	110
5° Concluzii.....	113
§5. – Eșecul Constituției pentru Europa	114
A. Convenția Europeană	114
1° Desfășurarea acesteia	114
2° Rezultatele ei.....	117
B. Proiectul de Constituție, așa cum a rezultat el la încheierea CIG din anul 2003 ..	119
1° Disensiunile	119
2° Compromisul final de la 17 și 18 iunie 2004.....	120
§6. – Tratatul de la Lisabona.....	122
§7. – Concluzii.....	124

PARTEA I INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE

CAPITOLUL 1. TRĂSĂTURILE SPECIFICE ALE SISTEMULUI INSTITUȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE	130
<i>Distincția dintre organizațiile de cooperare și organizațiile de integrare</i>	130
<i>Secțiunea 1. – Autonomia instituțiilor.....</i>	132
§1. – Personalitate juridică distinctă.....	132
§2. – Funcția publică a Uniunii Europene	133
§3. – Privilegii și imunități	133
§4. – Autonomie financiară (trimitere)	134
<i>Secțiunea 2. – Principiul de atribuire a puterilor: principiul de repartizare a competențelor</i>	134
§1. – Noțiuni	134
§2. – Puterea competențelor Uniunii în funcție de domenii.....	135
A. Competențe exclusive	135
B. Competențe partajate.....	137
§3. – Corective aduse principiului atribuirii puterilor.....	139
A. Teoria puterilor implicite	139
B. Clauză de flexibilitate	139
1° Principiu.....	139
2° Condiții	140
3° Practică	140
4° Alegere între invocarea articolului 352 TFUE, și acțiunea interguvernamentală	141
§4. – Principiul subsidiarității: principiu de reglementare a exercitării competențelor	142
A. Consacrarea sau expresia unui principiu cu caracter «supraconstituțional»	142
1° Tratat	144
2° Drept derivat	144

3° Jurisprudență.....	145
B. Mecanismele de control politic ale aplicării principiilor subsidiarității și proporționalității.....	148
C. Implementarea și traducerea în justiție.....	151
D. Criteriile de apreciere.....	152
E. Subsidiaritatea și dialogul social.....	154
Secțiunea 3. – Complexitatea aparatului instituțional și echilibrul puterilor.....	156
§1. – Structura de bază: instituțiile – prezentare generală.....	157
§2. – Organele complementare.....	160
A. Organele prevăzute prin tratate.....	160
B. Organe create de către instituții.....	161
§3. – Organismele create printr-o convenție internațională, la care Uniunea este parte.....	162
§4. – Organisme create printr-o convenție încheiată între statele membre sau între statele membre și Uniune.....	163
§5. – Delegare către o grupare de drept privat, din afara Uniunii.....	163
§6. – Sediile instituțiilor.....	163
A. Repartizarea.....	163
B. Contenciosul.....	164
CAPITOLUL 2. CONSILIUL EUROPEAN.....	166
Secțiunea 1. – Structură și funcționare.....	166
§1. – Președinția.....	166
§2. – Modalitatea de adoptare a deciziilor.....	168
§3. – Relațiile cu Parlamentul European.....	168
Secțiunea 2. – Competențe.....	168
CAPITOLUL 3. CONSILIUL.....	170
Secțiunea 1. – Organizarea.....	170
§1. – Alcătuire.....	170
§2. – Funcționare.....	172
A. Președinție.....	172
B. Desfășurarea întrunirilor.....	173
C. Secretariat general.....	173
D. Comitet al Reprezentanților Permanenți (COREPER).....	173
§3. – Modalități de votare (art. 238 TFUE).....	175
A. Vot cu majoritate simplă.....	175
B. Vot în unanimitate.....	176
C. Vot cu majoritate calificată.....	177
1° Reguli aplicabile înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa.....	177
2° Reguli aplicabile după intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa.....	178
3° Reguli aplicabile după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona.....	179
D. Criza din anul 1965 și evoluția principiului majoritar.....	180
1° Criza și deznodământul ei: așa-numitul „Compromis de la Luxemburg».....	181
2° Practica subsecventă.....	181
E. Publicare a voturilor.....	183
F. Dialog social.....	183
G. Control al Curții de Justiție.....	186
§4. – Cooperare consolidată.....	187
Secțiunea 2. – Competențele.....	190
§1. – Putere de decizie.....	190
§2. – Putere de definire și de coordonare a politicilor naționale economice sau de ocupare a locurilor de muncă.....	190
§3. – Componentă a autorității bugetare.....	190
CAPITOLUL 4. COMISIA EUROPEANĂ.....	191
Secțiunea 1. – Organizarea.....	191
§1. – Alcătuire.....	191

A. Colegiul	191
1° Antecedente	191
2° Alcătuirea colegiului	193
3° Președinție	194
4° Durată a mandatului	194
5° Încetare a funcțiilor	194
6° Regim al membrilor	195
B. Serviciile	195
§2. – Funcționare	196
A. Principiul colegialității	196
B. Corective	196
<i>Secțiunea 2. – Competențele</i>	198
§1. – Rolul de «gardian al tratatelor» (art. 17 par. 1 TUE)	198
A. Prerogativă de informare, de prevenire și de control	198
B. Prerogativă de corecție	199
C. Prerogativă de control asupra instituțiilor publice comunitare	201
§2. – Competențe de execuție	201
A. Stabilirea textelor de aplicare a anumitor dispoziții ale tratatelor sau actelor adoptate de Consiliu	201
1° Punere în aplicare a tratatelor	201
2° Punere în aplicare a actelor Consiliului și ale Parlamentului European	201
a) Evoluție	201
b) Regulament de executare și regulament delegat	204
c) Proceduri de comitologie	205
B. Aplicarea regulilor tratatelor sau a dreptului derivat în cazuri individuale și concrete	210
C. Gestionarea clauzelor de salvagardare	210
D. Gestionare a fondurilor Uniunii	212
1° Exemple în sensul Tratatului FUE	212
2° Tratatul Euratom	214
§3. – Prerogativă de inițiativă	215
A. Participarea la elaborarea actelor Consiliului și ale Parlamentului (art. 17 TUE și 293 TFUE – Monopol de inițiativă)	215
B. Prerogativă de negociere a acordurilor externe (art. 207 și 218 TFUE)	218
CAPITOLUL 5. PARLAMENTUL EUROPEAN	220
<i>Secțiunea 1. – Organizarea</i>	220
§1. – Alcătuire	220
A. Mod de desemnare	220
B. Numărul de locuri	222
C. Statut al membrilor	223
§2. – Funcționare	224
§3. – Participare a parlamentelor naționale	227
<i>Secțiunea 2. – Competențele</i>	228
§1. – Participare la funcția legislativă	228
A. Consultarea	228
B. Procedura anterioară de cooperare	231
C. Procedura de aprobare	232
D. Procedura legislativă ordinară	233
E. Procedura legislativă specială	236
F. Încheiere a procedurii legislative	236
§2. – Puterea de control politic	238
A. Moțiunea de cenzură (art. 234 TFUE)	238
B. Discuție asupra rapoartelor și alte mecanisme de control	239
§3. – Puterea bugetară	240
A. Resursele proprii Uniunii	241

1° Definiție	241
2° Naștere și evoluție a resurselor proprii	241
3° Procedură pentru revizuirea resurselor proprii, după Tratatul de la Lisabona	245
B. Principalele categorii de cheltuieli	246
C. Procedură bugetară	246
1° Unificare progresivă a bugetelor	247
2° Desfășurarea procedurii (art. 314 TFUE)	248
D. Executare a bugetului	250
CAPITOLUL 6. CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE	253
<i>Crearea Tribunalului Uniunii</i>	253
<i>Reforma de la Nisa și crearea tribunalelor specializate</i>	254
<i>Sursele</i>	255
<i>Secțiunea 1. – Organizare</i>	256
§1. – Alcătuire	256
A. Curtea de Justiție	256
1° Formare	256
2° Statutul judecătorilor și al avocaților generali (art. 2-8 din statut; art. 20 din PPI)	257
B. Tribunalul	258
C. Tribunalul Funcției Publice	258
§2. – Funcționare	258
A. Curtea	258
1° Președintele	258
2° Formațiuni de judecată	259
a) Adunarea plenară	259
b) Marea Cameră	260
c) Camera cu trei sau cu cinci judecători	260
3° Primul avocat general	261
4° Grefierul	261
5° Caracterul obligatoriu al jurisdicției Curții	262
B. Tribunalul	262
C. Tribunalul Funcției Publice	263
<i>Secțiunea 2. – Competențele</i>	264
§1. – Caracterul atributiv al competențelor	264
§2. – Rolul judecătorului național	266
§3. – Diverse categorii de atribuții	266
A. Curtea	267
1° Funcții consultative	267
a) Procedura de consultare, în sensul articolelor 103, 104 și 105 din tratatul Euratom	267
b) Procedura de consultare, în sensul articolului 218 paragraful 11 TFUE	268
2° Funcțiile jurisdicționale	270
a) Procedura întrebărilor preliminare (art. 267 TFUE)	270
b) Acțiunea împotriva abaterilor statelor membre (art. 258 și 259 TFUE)	272
c) Contenciosul legalității actelor sau al constatării abținerii de a acționa al instituțiilor	272
d) Contenciosul reparării prejudiciului (art. 268 TFUE)	273
e) Contenciosul referitor la titlurile comunitare de proprietate intelectuală (art. 262 TFUE)	273
B. Tribunalul	274
1° Înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht	274
2° De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht până la intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa	274
3° De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa	274
a) Acțiuni directe	275

b) Trimiterile preliminare.....	275
c) Situații de cauze paralele.....	276
C. Tribunalul Funcției Publice.....	276
<i>Secțiunea 3. – Procedura jurisdicțională</i>	277
§1. – Principalele trăsături ale procedurii.....	277
§2. – Regimul lingvistic (art. 29 RP Curții).....	277
§3. – Reprezentarea părților.....	278
A. Acțiuni directe (art. 19 din statut).....	278
B. Întrebările preliminare (art. 104 par. 2 RP).....	278
§4. – Desfășurarea procedurii.....	278
A. Procedură scrisă.....	278
1° Acțiuni directe.....	279
a) Generalități.....	279
b) Conținut al cererii și al memoriului de apărare.....	279
c) Excepție de inadmisibilitate (art. 91 RP Curții).....	279
d) Necompetență sau inadmisibilitate ridicată din oficiu (art. 92 RP).....	280
e) Cererea de suspendare la executare (art. 278 TFUE; art. 83 și urm. RP Curții).....	280
f) Procedură de urgență – Măsuri provizorii (art. 279 TFUE; art. 83 și urm. RP).....	281
g) Regim de intervenție (art. 40 din statut).....	281
2° Întrebările preliminare (Trimiterile preliminare).....	282
B. Cercetarea judecătorească.....	283
1° Raportul prealabil: pregătit de către judecătorul-raportor, odată încheiată procedura scrisă terminată.....	283
2° Organizarea procedurii.....	283
a) Activitățile de cercetare judecătorească (art. 45 și urm. RP).....	283
b) Trimiteri preliminare.....	283
C. Stabilirea datelor de audiere.....	283
D. Procedură orală.....	283
1° Raport de audiere.....	284
2° Audierea.....	284
3° Concluziile avocatului general.....	284
4° Redeschiderea eventuală a procedurii orale.....	284
E. Deliberare și hotărâre.....	286
F. Recursuri.....	287
G. Publicarea hotărârilor și a ordonanțelor.....	287
CAPITOLUL 7. CURTEA DE CONTURI.....	288
<i>Secțiunea 1. – Alcătuire</i>	288
<i>Secțiunea 2. – Funcționare</i>	288
<i>Secțiunea 3. – Competențe</i>	289
CAPITOLUL 8. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ.....	290
<i>Secțiunea 1. – Alcătuire</i>	290
<i>Secțiunea 2. – Funcționare</i>	291
<i>Secțiunea 3. – Competențe</i>	293

PARTEA A II-A
ORDINEA JURIDICĂ A UNIUNII EUROPENE

CAPITOLUL 1. SURSELE DREPTULUI UNIUNII EUROPENE.....	297
<i>Secțiunea 1. – Dreptul originar</i>	297
§1. – Obiect și conținut.....	298
§2. – Regim.....	300
A. Câmpul de aplicare în timp.....	300
B. Câmpul de aplicare în spațiu.....	301

C. Procedura de modificare a tratatelor.....	303
<i>Secțiunea 2. – Dreptul derivat</i>	305
§1 – Actele tipice	306
§2. – Actele atipice	311
A. Acte interne	311
B. Acte sui-generis.....	312
1° Rezoluție, declarație, concluzii, program de acțiune	312
2° Semnificație juridică	313
§3. – Regimul juridic al actelor de drept derivat	314
A. Motivare și vizare	314
1° Obligația de motivare	314
2° Obligația de viză	315
B. Publicitate.....	316
C. Intrare în vigoare	316
1° Acte legislative și nelegislative care trebuie publicate în «Jurnalul Oficial»	316
a) Determinarea datei de intrare în vigoare	316
b) Aplicarea retroactivă	317
c) Aplicare amânată	317
d) Conflictul regulamentelor, în timp.....	318
2° Acte nelegislative, care nu trebuie publicate în «Jurnalul Oficial».....	319
D. Raporturi între dreptul derivat și tratate	319
E. Clasificarea actelor Uniunii Europene	321
1° Distincția dintre actele legislative și cele nelegislative	322
2° Dreptul de evocare în fața Consiliului European	323
3° Preferința față de actul legislativ	323
4° Dispariția celor trei piloni	324
5° Ierarhia între actele legislative și cele nelegislative	324
<i>Secțiunea 3. – Dreptul internațional</i>	325
§1. – Dreptul internațional general	325
§2. – Acordurile internaționale.....	326
A. Acordurile încheiate de statele membre	327
1° Acordurile încheiate între state membre în aplicarea tratatelor constitutive	327
2° Acordurile încheiate de statele membre cu state terțe	329
a) Acordurile anterioare aderării la Uniune (art. 351 TFUE).....	329
b) Acorduri ulterioare aderării la Uniune.....	332
c) Acorduri între statele membre și statele terțe și principiul egalității de tratament	333
B. Acorduri încheiate de Uniune	334
1° Fundamentele competenței externe a Uniunii	335
a) Condiții de existență a competenței externe	336
b) Caracterul exclusiv sau concurent al competenței externe.....	339
c) Competența comună a Uniunii și a statelor membre	343
2° Prezentarea unei tipologii a acordurilor internaționale încheiate de Uniune	343
a) Acorduri bazate pe o atribuire explicită a tratatelor	343
b) Acorduri bazate pe puterile implicite externe	345
c) Acorduri mixte	346
3° Selectarea bazei juridice	346
4° Intrarea Uniunii Europene pe scena internațională	347
5° Procedura de încheiere a acordurilor internaționale	349
6° Controlul a priori al Curții	352
C. Acte unilaterale întreprinse de organele implicate în anumite acorduri externe ale Uniunii	352
<i>Secțiunea 4. – Principii de drept</i>	353
§1. – Aspecte generale	353
§2. – Eșeu asupra tipologiei principiilor generale utilizate	354

A. Principii de drept internațional	354
B. Principii de drept intern	355
C. Protecția drepturilor fundamentale	356
1° Recunoașterea pentru Carta Drepturilor Fundamentale a unei valori juridice identice cu cea a tratatelor	362
2° Aderarea Uniunii Europene la CEDO	365
a) Exercițarea acțiunilor individuale	366
b) Lipsa competenței generale în materie de drepturi fundamentale	369
c) Autonomia sistemului jurisdicțional al Uniunii Europene	369
d) Articulația dintre Cartă și CEDO	370
e) Participarea și reprezentarea Uniunii Europene în cadrul organelor participante la implementarea CEDO	372
D. Principii aflate la baza sistemului instituțional al Uniunii	372
<i>Secțiunea 5. – Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene</i>	375
§1. – Influența jurisprudenței asupra dezvoltării dreptului Uniunii	375
§2. – Metodele de interpretare	376
A. Dreptul intern al Uniunii	376
B. Acorduri externe	379
CAPITOLUL 2. CARACTERISTICILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI UNIUNII EUROPENE	381
<i>Secțiunea 1. – Aplicabilitatea directă</i>	381
§1. – Aplicabilitate imediată	381
A. În dreptul internațional	381
B. În dreptul Uniunii	382
§2. – Aplicabilitate directă	383
A. Aplicabilitate directă și drept internațional	383
B. Aplicabilitate directă și drept al Uniunii	385
C. Criteriile de aplicabilitate directă	387
D. Semnificația aplicabilității directe în funcție de categoriile de norme de drept al Uniunii	388
1° Tratatelor constitutive	389
2° Regulamentele	390
3° Decizii adresate persoanelor fizice	391
4° Directivele și deciziile adresate statelor	391
5° Recomandările	400
6° Acordurile internaționale ce leagă Uniunea	400
a) Acordul de cooperare CEE-Maroc	401
b) GATT din anul 1947 și acordurile OMC	402
7° Actele întreprinse de organele instituite prin acorduri internaționale	405
E. Situația regulii naționale contrare unei reguli cu efect direct	407
§3. – Concluzii	407
<i>Secțiunea 2. – Supremația (prioritatea) dreptului Uniunii</i>	408
§1. – Principiul priorității dreptului Uniunii	408
A. Consacrarea principiului	408
B. Consecințele priorității	410
1° Hotărârea din cauza Simmenthal: rolul jurisdicțiilor naționale	412
2° Supremația (prioritatea) și autonomia procedurală	413
3° Reglementarea conflictului	416
4° Responsabilitatea extracontractuală a statelor membre pentru încălcarea dreptului Uniunii	417
a) Principiul	417
b) Condiții de punere în practică a răspunderii	418
§2. – Impactul principiului supremației (priorității) dreptului Uniunii asupra dreptului constituțional al statelor membre sau raporturile dintre cerințele de integrare europeană și cerințele constituționale ale statelor membre	423

PARTEA A III-A
CONTENCIOSUL UNIUNII EUROPENE

CAPITOLUL 1. CEREREA PENTRU PRONUNȚAREA UNEI HOTĂRÂRI PRELIMINARE.....	426
<i>Secțiunea 1. – Introducere.....</i>	426
§1. – Funcțiile cererii pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare.....	426
§2. – Caracterele generale ale procedurii.....	427
A. Procedură obiectivă «de la judecător la judecător».....	427
B. Absența formalismului.....	428
C. Atitudinea rezervată a Curții față de aplicarea dreptului național și de aprecierea faptelor.....	429
D. Obligațiile instanței de trimitere.....	430
<i>Secțiunea 2. – Instanțele naționale abilitate sau obligate să facă trimiteri.....</i>	433
§1. – Noțiunea de instanță.....	433
A. Excluderea instanțelor internaționale sau a statelor terțe.....	433
B. Noțiunea de drept al Uniunii.....	434
C. Observații finale.....	436
§2. – Jurisdicțiile obligate să facă trimiteri preliminare.....	436
A. Stabilirea jurisdicțiilor care au obligația trimiterilor preliminare.....	436
B. Noțiunea de cale de atac.....	437
C. Excepții de la obligația de trimitere.....	437
1° Teoria actului clar (in claris non fit interpretatio).....	437
2° Lipsa de relevanță a chestiunii.....	438
3° Existența unei hotărâri anterioare a Curții referitoare la o chestiune identică.....	438
D. Sancționarea obligației de trimitere.....	439
§3. – Jurisdicțiile pentru care trimiterea este facultativă.....	440
A. Limitări rezultate ca urmare a regulilor procedurale naționale.....	440
B. Cazuri în care chestiunea se referă la validitatea unui act al Uniunii.....	443
<i>Secțiunea 3. – Dispoziții susceptibile de întrebări preliminare.....</i>	444
§1. – Tratatul și actele instituțiilor.....	444
A. Actele cu caracter individual.....	445
B. Acte pentru care persoana fizică nu este vizată direct și individual.....	446
C. Acordurile internaționale încheiate de Uniune.....	447
D. Actele organelor create de instituții sau printr-o convenție încheiată de Uniune.....	449
§2. – Dispoziții care, în principiu, se sustrag competenței preliminare a Curții.....	449
<i>Secțiunea 4. – Competența Curții.....</i>	451
§1. – Noțiunea de interpretare.....	451
§2. – Noțiunea de evaluare a validității.....	453
A. Validitate în sensul articolului 267 TFUE și legalitatea în sensul articolului 263 TFUE.....	453
B. Limitări ale puterilor de analiză ale Curții.....	454
<i>Secțiunea 5. – Autoritatea hotărârilor preliminare.....</i>	455
§1. – Efectele hotărârii în interpretare.....	455
§2. – Efectele hotărârii pronunțate cu privire la validitate.....	456
§3. – Concluzii.....	457
<i>Secțiunea 6. – Efectele în timp ale acțiunilor pentru pronunțarea unor hotărâri preliminare.....</i>	458
§1. – Hotărârile în interpretare.....	458
§2. – Hotărârile de declarare a nonvalidității.....	459
<i>Secțiunea 7. – Proceduri particulare sau derogatorii.....</i>	460
<i>Secțiunea 8. – Concluzii.....</i>	462
CAPITOLUL 2. ACȚIUNEA ÎN CONSTATAREA NEÎNDEPLINIRII OBLIGAȚIILOR.....	464
<i>Secțiunea 1. – Introducere.....</i>	464

§1. – Caracteristici generale	464
§2. – Raportul cu celelalte căi de atac prevăzute de tratatele UE sau FUE	465
A. Acțiunea pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare în vederea interpretării.....	465
B. Proceduri derogatorii prevăzute de Tratatul FUE	465
1° În materie de ajutoare statale.....	465
2° În materie de securitate națională	466
3° În materie de finalizare a pieței interne	466
4° În materie de concurență și administrare a serviciilor publice	467
5° În materie de deficite excesive	467
6° În materie de obligații ale băncilor centrale naționale, ce rezultă din tratatul și statutele SEBC.....	467
7° În materie de obligații ale statelor membre, ce rezultă din statutele BEI	468
Secțiunea 2. – Noțiunea de neîndeplinire a obligațiilor	468
§1. – Obiectul neîndeplinirii obligațiilor.....	468
§2. – Natura neîndeplinirii obligațiilor	469
§3. – Autorul neîndeplinirii obligațiilor	469
Secțiunea 3. – Procedura	470
§1. – Acțiunea introdusă de Comisie.....	470
§2. – Acțiunea introdusă de un stat membru.....	472
A. Faza precontencioasă	472
B. Faza jurisdicțională	473
Secțiunea 4. – Mijloacele de apărare invocate de statele membre	474
§1. – Exceptio non adimpleti contractus	474
§2. – Forța majoră, imposibilitatea absolută de executare sau dificultăți ce țin de ordinea juridică internă	474
§3. – Dificultățile de aplicare apărute în stadiul de execuție	476
§4. – Eliminarea neîndeplinirii obligațiilor după expirarea termenului stabilit prin avizul motivat	476
§5. – Lipsa incidenței nefaste asupra pieței interne sau de prejudiciu pentru celelalte state membre	476
§6. – Executarea obligației Uniunii «în practică echivalentă»	477
§7. – Durata redusă a termenului de executare a dreptului Uniunii	477
§8. – Încrederea legitimă.....	477
§9. – Excepția de ilegalitate	477
Secțiunea 5. – Aplicabilitatea și executarea hotărârii	478
§1. – Caracterul declarativ al hotărârii	478
§2. – Baza unei cereri de despăgubire înaintea judecătorului național.....	478
§3. – Autoritatea absolută a hotărârii în ceea ce privește interpretarea dreptului Uniunii	479
§4. – Quid în caz de neexecutare a hotărârii? Articolul 260 TFUE	479
CAPITOLUL 3. ACȚIUNEA ÎN ANULARE	482
Secțiunea 1. – Actele susceptibile de o acțiune în anulare	482
§1. – Instituții care trebuie să emită actele	482
§2. – Acte destinate să producă efecte juridice.....	484
Secțiunea 2. – Persoanele care au calitatea de a introduce o acțiune	487
§1. – Reclamanții privilegiați (art. 263 alin. 2 TFUE).....	487
§2. – Curtea de Conturi, Banca Centrală Europeană și Comitetul Regiunilor (art. 263 alin. 3 TFUE).....	488
§3. – Persoanele fizice și juridice (art. 263 alin. 4 TFUE)	488
A. Acte al căror destinatar este o persoană fizică	488
B. Acte cu aplicabilitate generală.....	488
C. Acte care privesc direct și individual persoanele fizice	490
1° Interesul individual.....	490
2° Interesul direct	493

3° Critici	494
D. Acte normative care nu presupun măsuri de executare.....	498
<i>Secțiunea 3. – Termenul și efectul introducerii acțiunii</i>	<i>498</i>
§1. – Termenul	498
§2. – Efectul introducerii acțiunii	499
<i>Secțiunea 4. – Interesul de a introduce acțiune.....</i>	<i>500</i>
§1. – Interesul trebuie să fie personal	500
§2. – Interesul trebuie să fie născut și actual și să dureze pe perioada acțiunii.....	502
§3. – Interesul de a introduce o acțiune trebuie să existe raportat la concluzii și la mijloace	504
<i>Secțiunea 5. – Motive de anulare</i>	<i>505</i>
§1. – Analizarea diferitelor motive	505
A. Necompetența	505
B. Încălcarea normelor fundamentale.....	505
1° Norme referitoare la procesul de elaborare a actelor	506
2° Norme referitoare la respectarea dreptului la apărare	506
3° Obligația privind motivarea	506
4° Publicarea actului	506
C. Încălcarea tratatelor și a oricăror norme de drept referitoare la aplicarea acestora.....	507
D. Abuzul de putere	507
§2. – Competența de fond a Curții în materie de sancțiuni pecuniare	508
A. Puterea Consiliului (sau a Parlamentului și a Consiliului în comun) de a institui sancțiuni	508
B. Noțiunea de jurisdicție deplină, în general	509
C. Competența de fond, în înțelesul articolului 261 TFUE	509
D. Termenul	510
<i>Secțiunea 6. – Efectele hotărârii în anulare</i>	<i>510</i>
§1. – Efectele hotărârii	510
§2. – Autoritatea hotărârii	511
§3. – Executarea hotărârii	511
CAPITOLUL 4. ACȚIUNEA ÎN CONSTATAREA ABȚINERII DE A HOTĂRÎ (ACȚIONA).....	513
<i>Secțiunea 1. – Instituțiile împotriva cărora poate fi introdusă acțiunea în constatarea abținerii de a hotărî (acționa)</i>	<i>513</i>
<i>Secțiunea 2. – Acte a căror omisiune poate face obiectul unei acțiuni în constatarea abținerii de a hotărî (acționa)</i>	<i>514</i>
<i>Secțiunea 3. – Procedura</i>	<i>517</i>
§1. – Faza administrativă prealabilă	517
A. Invitația la a hotărî (acționa)	517
1° Conținutul	518
2° Termenul	518
B. Adoptare a unei poziții	518
1° Falsele adoptări de poziție	518
2° Adevăratele adoptări de poziție	519
§2. – Faza de contencios	520
A. Reclamanții	520
1° Reclamanții privilegiați	520
2° Reclamanții neprivilegiați.....	520
B. Motivele	521
C. Efecte ale hotărârii	522
CAPITOLUL 5. ACȚIUNEA ÎN RĂSPUNDERE EXTRA CONTRACTUALĂ.....	523
<i>Secțiunea 1. – Condiții de admisibilitate</i>	<i>523</i>
§1. – Autonomia acțiunii în despăgubiri în raport cu alte căi de atac ale Uniunii	523

§2. – Subsidiaritatea acțiunii în despăgubiri în raport cu căile de atac de nivel național.....	524
§3. – Calitatea necesară introducerii acțiunii	526
§4. – Pârâțul	526
§5. – Termenul pentru introducerea acțiunii	527
Secțiunea 2. – Condițiile de fond	528
§1. – Nelegalitatea	528
A. Norma de drept încălcată trebuie să protejeze interesele persoanelor particulare	529
B. Încălcarea trebuie să fie suficient de gravă	530
C. Absența regimului răspunderii obiective a Uniunii	532
§2. – Raportul de cauzalitate	533
§3. – Prejudiciul care poate fi compensat	533
Secțiunea 3. – Concluzii	534
CAPITOLUL 6. CONTENCIOSUL FUNCȚIEI PUBLICE EUROPENE	536
Secțiunea 1. – Natura contenciosului funcției publice europene	536
§1. – Contenciosul cu privire la legalitatea actelor, completat de contenciosul privind jurisdicția deplină	536
A. Contenciosul cu privire la legalitatea actelor	536
1° Necompetența de a emite somații și hotărâri	537
2° Executarea hotărârii de anulare	538
3° Competență de jurisdicție deplină	538
4° Soluționare amiabilă	539
5° Autonomie a contenciosului funcției publice	540
a) Acțiuni în despăgubiri	540
b) Inadmisibilitatea acțiunilor înaintate conform articolului 263 TFUE	542
Secțiunea 2. – Competența Tribunalului	543
§1. – Competența <i>ratione personae</i>	543
A. Parte reclamantă	543
1° Funcționari și agenți	543
2° Alte entități ale Uniunii	544
3° Comitetele pentru personal și OSP	544
4° Personalul «din exterior»	546
B. Parte pârâtă	547
§2. – Competența <i>ratione materiae</i>	547
Secțiunea 3. – Condițiile de admisibilitate a acțiunii	548
§1. – Actul prejudiciator care emană de la AIPN	548
A. Act cauzator de prejudicii	548
1° Exemple de acte care nu sunt cauzatoare de prejudicii	548
2° Exemple de acte susceptibile de a fi cauzatoare de prejudicii	551
3° Acte separabile în cadrul unei proceduri complexe	553
4° Stat de plată	553
5° Admisibilitate a unei acțiuni formulate împotriva respingerii reclamației	554
B. Acte care emană de la AIPN	555
§2. – Interesul de a introduce o acțiune	556
A. Interes personal, născut și actual	556
1° Interesul trebuie să fie personal	556
2° Interesul trebuie să fie născut și actual și să continue pe durata de derulare a acțiunii	558
3° Interesul de a acționa trebuie să existe atât raportat la concluzii, cât și raportat la motive	559
B. Epuizarea căii de atac administrative prealabile	560
1° Cererea (art. 90 alin. 1)	560
2° Reclamație și solicitare (art. 90 alin. 2 și art. 91 din statut)	561
a) Obiect al reclamației	561

b) Concordanță între reclamație și acțiune	561
c) Calificare a actului.....	563
3° Excepții de la regula privind acțiunea administrativă prealabilă	564
C. Termen	565
1° Termen de ordine publică	565
2° Dată a începerii termenului	565
a) Termenul pentru depunerea reclamației	565
b) Termenul pentru introducerea acțiunii.....	566
3° Modalitate de calcul a termenului pentru introducerea acțiunii	567
4° Termen «rezonabil» pentru introducerea unei acțiuni în despăgubiri	568
5° Consecințe ale termenelor de ordine publică	568
6° Fapt nou, substanțial	569
<i>Secțiunea 4. – Cheltuielile</i>	571
<i>Secțiunea 5. – Controlul actelor administrative</i>	572
CAPITOLUL 7. EXCEPȚIA DE ILEGALITATE	574
<i>Secțiunea 1. – Condițiile de admisibilitate</i>	574
§1. – Condițiile cu privire la act	574
§2. – Condițiile cu privire la persoane	575
<i>Secțiunea 2. – Proceduri prin care se poate invoca excepția</i>	576
§1. – Caracter incident al excepției de ilegalitate	576
§2. – Natura procedurii principale	576
§3. – Termen	577
<i>Secțiunea 3. – Efectele admiterii excepției de ilegalitate</i>	578
CAPITOLUL 8. CONTENCIOSUL CONTRACTELOR ȚINCHEIAȚE DE UNIUNEA EUROPEANĂ.....	579
<i>Lege aplicabilă</i>	580
CAPITOLUL 9. RECURSUL	581
<i>Secțiunea 1. – Deciziile Tribunalului, susceptibile de a fi recurabile</i>	582
<i>Secțiunea 2. – Persoane care pot formula recurs</i>	582
<i>Secțiunea 3. – Termene și proceduri</i>	583
<i>Secțiunea 4. – Motive pentru anulare</i>	584
§1. – Aprecieri ale Tribunalului, supuse controlului Curții de Justiție	585
A. Constatare a faptelor.....	586
1° Nerespectare a regulilor în materie de probe și denaturare a elementelor probatorii	587
2° Inexactitate materială	588
3° Insuficiență sau absență a motivării	588
B. Calificare a faptelor	589
C. Concluzii cu privire la norma de drept.....	592
§2. – Reluare a mijloacelor și a argumentelor prezentate în primă instanță	592
§3. – Motive noi	593
§4. – Temeiuri superflue ale Tribunalului, motive inoperante și înlocuire a temeiurilor	594
<i>Secțiunea 5. – Consecințe ale anulării</i>	596
BIBLIOGRAFIE ELEMENTARĂ	597
INDEX LA EDIȚIA ÎN LIMBA ROMÂNĂ.....	603